

Mūsu Eiropas Savienība — laiks būt drosmīgiem, rīkoties un sasniegt rezultātus

Eiropas Parlamenta Bijušo deputātu asociācijas (*FMA*) priekšlikums konferencei par Eiropas nākotni

Šā priekšlikuma, kura pamatā ir 2021. gada 22. aprīļa, 30. jūnija, 12. oktobra un 7. decembra sanāksmju ziņojumi un dokumenti, kā arī Bijušo deputātu asociācijas (*FMA*) atsevišķu locekļu un Eiropas Parlamenta (EP) deputātu apjomīgs un daudzveidīgs ieguldījums, mērķis ir panākt plašu vienprātību *FMA* un tās Eiropas nākotnes Pārdomu grupā par ieguldījumu Konferences par Eiropas nākotni (turpmāk tekstā — "Konference") plenārsesijā.

levads

"J'ai toujours pensé que l'Europe se ferait dans les crises, et qu'elle serait la somme des solutions qu'on apporterait à ces crises." (Jean Monnet, *Mémoires*, Parīze, Fayard, 1976., 488. lpp.)

Pašreizējās smagās krīzes laikā vairāk nekā jebkad agrāk ir svarīgi, lai Eiropas Savienība (ES), kas saskaras ar izaicinājumiem gan tās dalībvalstīs, gan ārpus tām, pārdomātu savu nākotni. Bijušie EP deputāti, kas pulcējas *FMA* paspārnē, var sniegt īpašu ieguldījumu, ņemot vērā viņu **kompetenci, pieredzi un institucionālo un politisko atmiņu** par vienīgo ES iestādi, ko tieši ievēl ES iedzīvotāji.

Konference ir unikāla iespēja atklātā un iekļaujošā veidā pārdomāt un virzīt dialogu par ES nākotni.

Mūsaprāt, konferencē būtu jākoncentrējas uz plašiem jautājumiem, kas saistīti ar Eiropas integrāciju, veidiem, kā ES var kļūt efektīvāka, kā palielināt tās spēju rīkoties un nodrošināt to, ko iedzīvotāji sagaida, un kā labāk aizsargāt tiesiskumu, nenoraidot iespēju mainīt Līgumu. Mēs arī ceram, ka tiks atrisināti daži starpiestāžu jautājumi,

piemēram, tā dēvētās *Spitzenkandidaten* sistēmas nākotne, un ka tiks gūta mācība no ES nesenākās krīzes, proti, pašreizējās Covid-19 pandēmijas.

Mums jādara vairāk. Tāpēc mēs kā bijušie Eiropas Parlamenta deputāti vēlamies būt drosmīgi, jo nevajadzētu izniekot šo iespēju Eiropas Savienībai nākotnē kļūt vērienīgākai.

Paturot to prātā, mēs esam nolēmuši nākt klajā ar piecām vispārējām pamatnostādņēm, kas ES būtu jāievēro, izstrādājot savu turpmāko politiku un politikas virzienus.

Turklāt mēs esam apkopājuši 10 konkrētus priekšlikumus par to, kādā virzienā ES būtu jāattīstās, jeb, citiem vārdiem sakot, kurās jomās ir jāuzņemas iniciatīva.

Vispārējās pamatnostādnes

1. Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā noteikts, ka ES "ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda pluralisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā ar valda sieviešu un vīriešu līdztiesība". Lai nodrošinātu uzticamību gan ES, gan ārpus tās, Savienības iepriekš minētās pamatvērtības un pamatprincipus nevajadzētu nošķirt, tos attiecinot tikai uz konkrētām politikas jomām, bet gan pēc iespējas vairāk integrēt visos ES pasākumos, izmantojot uzticamus un efektīvus īstenošanas mehānismus.

2. Lai attaisnotu iedzīvotāju cerības, ir vajadzīga politiska griba piešķirt Eiropas Savienībai rīcības spēju gan noteikumu (lai izvairītos no strupceļa), gan resursu ziņā. Tā ir Eiropas Savienības panākumu atslēga, sasaistot iedzīvotāju prioritātes ar instrumentiem un līdzekļiem, kas vajadzīgi dažādās kompetences jomās, un tādējādi novēršot neveiksmīgo plaisu starp cerībām un izpildi un starp vērienīgiem paziņojumiem un pārlicinošiem rezultātiem. Tā vietā, lai debatētu par lielāku vai mazāku Eiropu, vadošajam principam vajadzētu būt tam, ka ES tiek dots viss nepieciešamais, lai tā spētu rīkoties saskaņā ar iedzīvotāju cerībām.

3. Būtu jāizmanto visi instrumenti un līdzekļi, kas pašlaik ir paredzēti Līgumos, kā arī vairākas iespējas, kas līdz šim nav izmantotas¹, tostarp iespēja veikt izmaiņas Līgumā, un ar ko vienmēr būtu jācenšas vēl vairāk stiprināt iestāžu pārskatatbildību un ES demokrātisko sistēmu, jo īpaši attiecībā uz Parlamenta lomu un spēju pieņemt lēmumu Padomē, tādējādi liedzot katrai dalībvalstij iespēju izmantot veto tiesības.

4. Visām ES iniciatīvām būtu jāietver tās vispārējie politikas mērķi, nevis jābūt pretrunā tiem. Citiem vārdiem sakot, ES politikai būtu jāsaskaņo ekonomiskās intereses (t. i., izaugsme un pārticība) ar sociālo aizsardzību (t. i., labklājība un labbūtība), tādējādi veidojot konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku, vienlaikus ņemot vērā augstos vides un klimata aizsardzības standartus. Patiesi, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām kļūst par globālu problēmu, kas prasa mūsu sabiedrību pārstrukturēt pilnībā, lai tā varētu pieņemt ilgtspējīgākus un iekļaujošākus modeļus. Ir jāpiešķir politiski, juridiski un finansiāli līdzekļi Eiropas Savienībai, lai tā varētu turpināt vadīt šo jomu.

5. ES demokrātija būtu jāstiprina visos līmeņos (vietējā, reģionālā un valsts), vienlaikus ievērojot subsidiaritātes principu, nodrošinot strukturētāku atsevišķu iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību un lielāku uzmanību pievēršot ES lēmumu pieņemšanas pārredzamībai un pieejamībai. Ar šādu līdzdalību netiks vājināta nedz Eiropas Parlamenta un valstu parlamentu loma, nedz arī vēlēšanu process. Gluži pretēji, līdzdalības un pārstāvības demokrātija ir jāinterpretē kā divi savstarpēji pastiprinoši principi. Būtu jāstiprina Eiropas politisko partiju loma, jo īpaši Eiropas Parlamenta vēlēšanu laikā.

Konkrēti priekšlikumi

1. Pašreizējā Covid-19 pandēmija cita starpā ir parādījusi, ka ir vajadzīga lielāka solidaritāte starp dalībvalstīm, jo īpaši ārkārtas situācijās. ES līmenī būtu jāorganizē mehānismi savstarpējam atbalstam un īstermiņa palīdzībai veselības jomā. Šajā ziņā solidaritāte, kas apsteidza tā saukto koronacionālismu sākotnējā uz dalībvalstīm

¹ Komentārus par neizmantotajiem Līguma pantiem skatīt šeit: Eiropas Parlamenta 2017. gada 16. februāra rezolūcija par Eiropas Savienības darbības uzlabošanu, izmantojot Lisabonas līguma piedāvāto potenciālu (OV C 252, 18.7.2018.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52017IP0049>.

vērstajā reakcijā, kopā ar kopīgajiem panākumiem, kas gūti cīņā pret pandēmiju, būtu jāizmanto kā pamats pastāvīgākiem risinājumiem. Citiem vārdiem sakot, visneatliekamākais jautājums būtu šāds: vai ES būs labāk sagatavota, kad pienāks nākamā lielā katastrofa vai krīze²?

2. Pasaulē, kurā atsevišķas dalībvalstis nevar konkurēt ar pasaules lielvarām, kas rīkojas vienpusēji, ir jāattīsta patiesa ES ārpolitika, drošības un aizsardzības politika, Padomē biežāk izmantojot kvalificētu balsu vairākumu (piemēram, sankciju noteikšanai) un izmantojot visus Līguma elastības instrumentus, tostarp pastāvīgo strukturēto sadarbību (*PESCO*), lai izvairītos no strupceļa. Jāizveido kopējas un operatīvas aizsardzības spējas, lai ES vai tās dalībvalstis varētu reaģēt ārkārtas vai krīzes situācijās (piemēram, Kabulas lidosta). Šādos apstākļos ir jāstiprina Ziemeļatlantijas alianses (NATO) Eiropas pīlārs. Tieši to iedzīvotāji sagaida no ES. Tas ir tikai politiskās gribas jautājums. Pāreja uz kvalificēta vairākuma balsošanu ārlietu jomā padarītu dalībvalstis no veto dalībniekiem par godīgiem starpniekiem, kuriem būtu jāspēj panākt vienprātību jutīgos un kritiski svarīgos jautājumos.

3. Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta darbā ar *NextGenerationEU*, Savienībai vajadzētu būt iespējai turpināt attīstīt pašu resursus un lemt par tiem tāpat kā jebkurā citā pārvaldības līmenī. Citiem vārdiem sakot, ES vajadzētu būt fiskālai autonomijai, t. i., tai vajadzētu būt iespējai iekasēt naudu finanšu tirgos, emitējot obligācijas (aizņemšanās spēja), tostarp ārpus atveseļošanas un noturības mehānisma, un paaugstināt ES mēroga nodokļus saistībā ar tās kompetenci³. *NextGenerationEU* izveidoto instrumentu darbības termiņa pagarināšana būtu jāapspriež daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam starpposma pārskatīšanas kontekstā. Atgriešanos pie līdzsvarotiem valstu budžetiem varētu pavadīt lielāks aizņemšanās apjoms ES līmenī, lai veiktu valstu investīcijas. Šie jaunie pasākumi būtu arī jāiekļauj

² Skatīt grozījumu, ko cita starpā ierosināja *Elmar Brok* Konventā par Eiropas nākotni (2001.–2003. g.), kurā kā ES dalītu kompetenci tika ierosināts iekļaut "cīņu pret nopietniem pārrobežu sabiedrības veselības apdraudējumiem": <http://european-convention.europa.eu/docs/Treaty/pdf/12/global12.pdf> (11. lpp.). Skatīt arī atsauci uz sabiedrības veselību kā dalītu kompetenci XI darba grupas "Sociālā Eiropa" (Brisele, 2003. gada 3. februāris) nobeiguma ziņojumā: <http://european-convention.europa.eu/pdf/reg/en/03/cv00/cv00516-re01.en03.pdf>, piemēram, "pašreizējais 152. pants [Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (Nicas līgums, konsolidētā versija)] būtu jāpaplašina, lai Eiropas Savienībai piešķirtu plašāku kompetenci sabiedrības veselības jomā un aptvertu tādu jautājumus kā nopietni pārrobežu draudi, infekcijas slimības, bioterorisms un PVO nolīgumi" (15. lpp.).

³ "Ja vēlamies, lai šī revolucionārā tiesību aktu pakete kļūtu par "Hamiltona momentu", kas Eiropai ir tik ļoti nepieciešams, mums ir jāturpina iesāktais, rodot veidu, kā saglabāt aizņemšanās spēju arī pēc krīzes un kā pakāpeniski pārvirzīt resursus no atbalsta valstu budžetiem uz ES politikas finansēšanu" (*Alain Lamassoure*, 2021. gada 10. novembris).

Līgumos. Turklāt Eiropas Parlamenta veiktā parlamentārā kontrole būtu jāpaplašina, attiecinot to ne tikai uz izdevumiem, bet arī uz ieņēmumiem. Kopējam ES budžetam būtu jāatspoguļo tās mērķi. Nevar tiekties pēc vērienīgām politikas nostādnēm, vēl jo mazāk būt drosmīgs darbībā, ja to kavē pieticīgi līdzekļi.

4. Digitalizācijai jābūt iekļaujošai — nevienu neatstājot novārtā — un jāaizsargā ES iedzīvotāji un dalībvalstis. ES jāuzņemas vadība kibernetizācijas apkarošanā, jo īpaši saistībā ar trešām valstīm. Dezinformācija un viltus ziņu izplatīšana sistemātiski grauj mūsu vērtības un principus, un tāpēc tā jāuzskata par noziegumu pret demokrātiju. ES būtu jāpalīdz nodrošināt drošu e-telpu visām dalībvalstīm un visos pārvaldības līmeņos.

5. Ir vajadzīga plašāka Eiropas izglītība un informācija, it sevišķi jaunajām paaudzēm, jo īpaši izstrādājot daudzvalodu un visiem iedzīvotājiem digitāli pieejamus pedagoģiskos materiālus par Eiropas vēsturi, it īpaši pamatojoties uz starpvalstu perspektīvām⁴, kā arī uz Eiropas integrāciju un ES demokrātisko sistēmu.

6. Būtu jādara vairāk, lai aizsargātu tiesiskumu, jo īpaši attiecībā uz pašreizējām dalībvalstīm. ES nevar ticami pieprasīt augstus standartus un priekšzīmīgu rīcību no kandidātvalstīm, nemaz nerunājot par trūkumiem trešās valstīs, ja pašas ES dalībvalstis nerīkojas saskaņā ar savām pamatvērtībām un principiem. Tāpēc ES būtu jāizstrādā un pilnībā jāpiemēro virkne tiesiskuma īstenošanas instrumentu visās dalībvalstīs.

7. Ģeopolitiskā nestabilitāte, pasaules mēroga konkurence par dabas resursiem, ES atkarība no enerģijas importa no trešām valstīm un klimata pārmaiņu politikas ietekme uzsver patiesas enerģētikas savienības nepieciešamību. Būtu jānovērš šķēršļi iekšējā tirgus integrācijai, būtu jākoordinē valstu politika, un ES ārpolitikā būtu jāiekļauj enerģētikas nozīme, lai stimulētu atjaunojamos energoresursus Eiropas Savienībā un nodrošinātu cenas ziņā pieejamu enerģiju un ļoti drošu energoapgādi visiem tās iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

8. Spitzenkandidaten sistēma, pirmkārt un galvenokārt, ir jāievieš pašam Parlamentam. Sistēmas nākotne galvenokārt ir atkarīga no Parlamenta vēlmes paust nostāju attiecībā uz Eiropadomi. Lai stiprinātu *Spitzenkandidaten* sistēmu, tiek apsvērta transnacionālu sarakstu ieviešana — ar ierobežotu vietu skaitu, ja vien tas

⁴ Sk., piemēram, Eiropas vēstures namu: <https://historia-europa.ep.eu/lv/misija-un-redzejums>.

nenodala pirmās un otrās šķiras deputātus. Lai izvirzītu un ievēlētu Komisijas priekšsēdētāju, izšķirošais ir Parlamenta grupu vietu skaits, kurās visi deputāti ir līdztiesīgi. Jebkurā gadījumā ir jāstiprina pārstāvju tuvība saviem vēlētājiem un tas, cik lielā mērā iedzīvotāji asociē sevi ar Eiropas Parlamenta deputātiem.

9. Padomei kā ES likumdevēja varas otrajai palātai būtu jādara vairāk, lai tās apspriedes būtu redzamas un pārredzamas. Šai palātai būtu jārikojas kā vienotai valsts iestādei, kurā tiek pieņemti visi galīgie lēmumi, un sanāksmēm jābūt pieejamām visiem iedzīvotājiem, līdzīgi kā Parlamenta gadījumā.

10. Rietumbalkānu valstīm ir vajadzīga patiesa Eiropas perspektīva⁵. To var īstenot tikai ar konkrētu un detalizētu ceļvedi, kam pievienots stingrs grafiks. Tādējādi nosacītība tiktu pastiprināta abās pusēs: kandidātvalstis zinātu, kas un kad jādara, lai kļūtu par ES dalībvalstīm, savukārt dalībvalstis tiktu mudinātas ievērot paplašināšanās perspektīvas, par kurām tās ir vienojušās, un stiprināt ES integrācijas spējas, jo īpaši lēmumu pieņemšanas procesā.

leguldījums, ko 2021. gada 8. decembrī pieņēmusi FMA pārvaldības komiteja, kuras sastāvā ir:

Hans-Gert PÖTTERING, priekšsēdētājs;

Monica BALDI, priekšsēdētāja vietniece;

Jean-Pierre AUDY, finanšu rīkotājs;

Teresa RIERA MADURELL, goda sekretāre;

Michael HINDLEY, loceklis;

Brigitte LANGENHAGEN, locekle;

Miguel Angel MARTÍNEZ MARTÍNEZ, loceklis;

Edward McMILLAN-SCOTT, loceklis;

Pier Antonio PANZERI, loceklis;

Manuel PORTO, loceklis.

Par priekšlikumu, ko 2021. gada 7. decembrī pieņēma FMA Pārdomu grupa par Eiropas Savienības nākotni, kuras sastāvā ir:

Hans-Gert PÖTTERING, FMA priekšsēdētājs un bijušais Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs (priekšsēdētājs);

⁵ Sk., piemēram, EP 2021. gada 25. marta paziņojumu presei:

<https://www.europarl.europa.eu/news/lv/press-room/20210322IPR00528/enlargement-reports-meps-fully-support-western-balkans-european-future>.

Enrique BARON CRESPO, bijušais Eiropas Parlamenta un FMA priekšsēdētājs (Spānija, S&D, 1986.–2009. g.);

Elmar BROK, bijušais EP deputāts (Vācija, PPE, 1980.–2019. g.);

Pat COX, bijušais Eiropas Parlamenta un FMA priekšsēdētājs (Īrija, ALDE, 1989.–2004. g.);

Monica FRASSONI, bijusī EP deputāte (Itālija, Verts/ALE, 1999.–2009. g.);

Genowefa GRABOWSKA, bijusī EP deputāte (Polija, SOC, 2004.–2009. g.);

Zita GURMAI, bijusī EP deputāte (Ungārija, S&D, 2004.–2014. g.);

Alain LAMASSOURE, bijušais EP deputāts (Francija, PPE, 1989.–1993. g. un 1999.–2019. g.);

Richard CORBETT, bijušais EP deputāts (Apvienotā Karaliste, S&D, 1996.–2009. g. un 2014.–2020. g.) (novērotājs).

Ciešā sadarbībā ar profesoru *Steven Van Hecke* un FMA ģenerālsekretāri *Elisabetta Fonck*.